

علم أصول الفقه

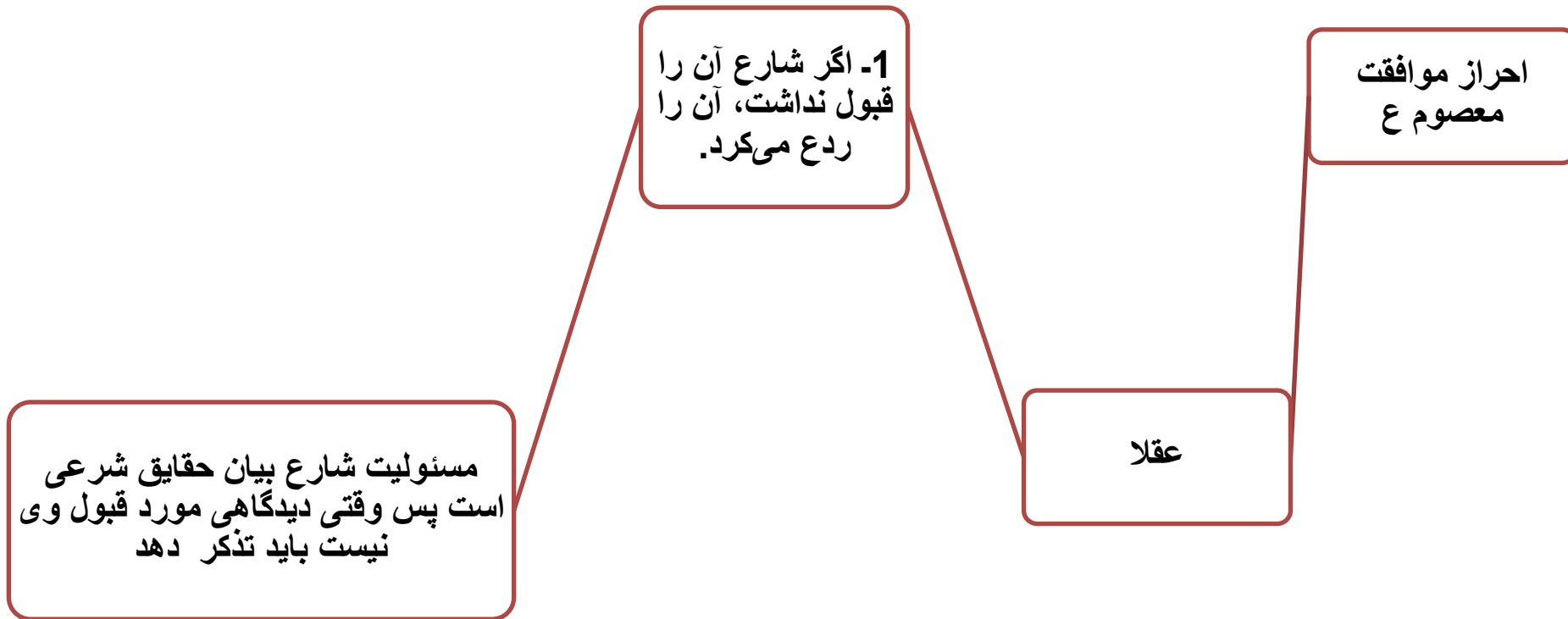
١٧-١٢-٩٢ حجية الظن في نفسه ٦٥

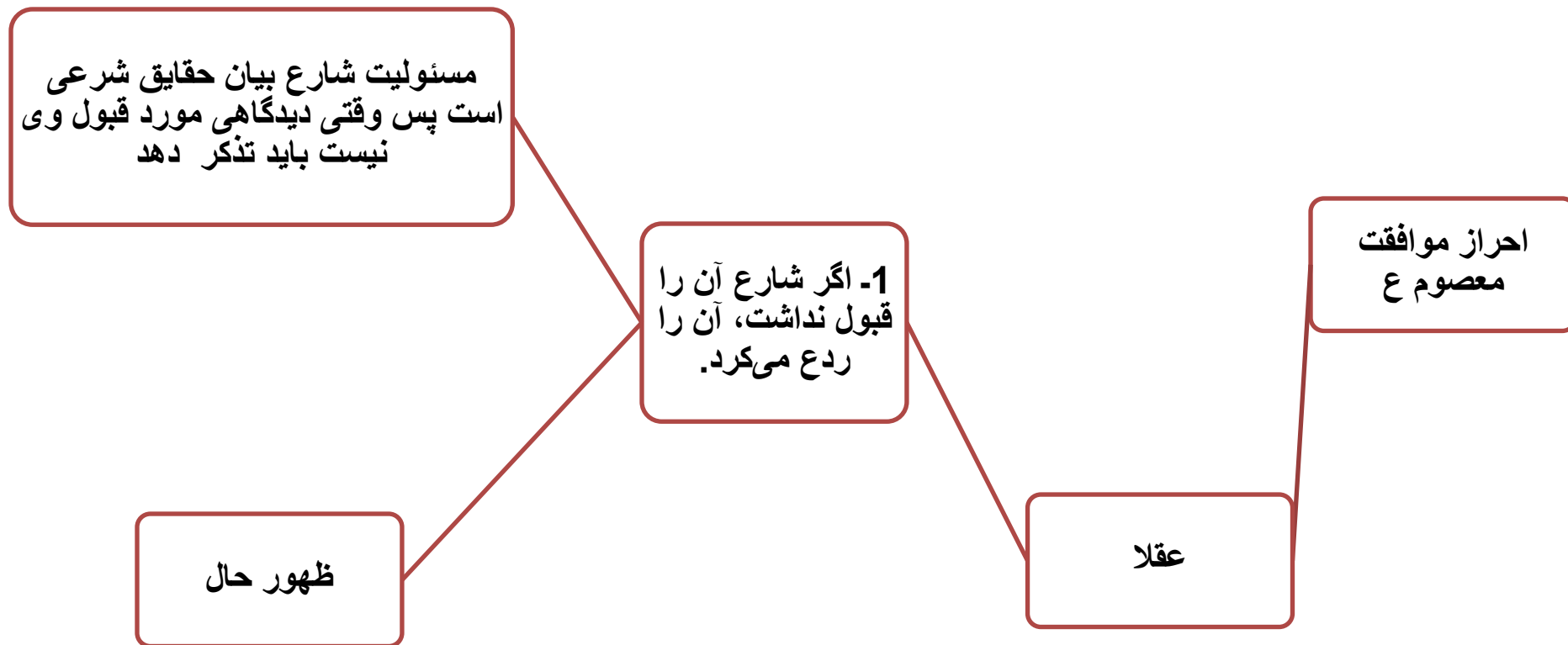
دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

1- اگر شارع آن را قبول نداشت، آن را رد می‌کرد.

عقلا

احراز موافقت
معصوم ع

راه کشف امضای معصوم

- وجه دوم
- این وجه کمتر بیان می شود و معمولاً در کلمات فقها و اصولی ها همان وجه اول ذکر شده است.
- در وجه اول بحث ثبوتی بود. اما در وجه دوم بحث اثباتی است.
- ظهور حال در مقابل ظهور قال مطرح است ؛ یعنی ظهور کلام نیست ظهور حاصل از مجموعه ای از شرایط است.

راه کشف امضای معصوم

- شهید صدر - رضوان الله تعالى عليه - مثال می زند به کسی در مرئی و منظر حضرت کاری را انجام داده و حضرت هیچ عکس العملی نشان نداده است. نه فرمود خوب است و نه فرمود بد است نه امر به تصحیح آن کرد.
- می گوئیم از سکوت حضرت معلوم می شود که با این کار موافق است؛ یعنی ظهور حال حضرت در این فضا یعنی اینکه سخنی نفرمود و رفتاری نکرد که کاشف از این قبول باشد، نشان می دهد که موافق است.

راه کشف امضای معصوم

- مثال دیگر یک مثال عرفی است: فرزندی که هنوز به سن بلوغ نرسیده است و نمی تواند در مال خود تصرف کند، تصرفی در آن می کند یا مالی را که به پدرش مربوط است، می فروشد در حالی که پدر آنجا حاضر است و هیچ نمی گوید نه ابراز موافقتی می کند و نه مخالفتی.
- در اینجا ظهور حال پدر که در واقع هیچ رفتار و گفتاری ندارد، این است که با این کار موافق است و اگر مخالف بود ابراز می کرد.

راه كشف امضای معصوم

- بنابراین خود سکوت معصوم - علیه السلام عدم فعل و عدم قول او در آن فضایی که چنان رفتار یا چنین دیدگاهی عمومی وجود دارد، کاشف از رضایت شارع نسبت به این فعل یا دیدگاه نظری است.

راه کشف امضای معصوم

- سؤال کردند که آیا امام زمان - عجل الله تعالی فرجه الشریف - چنین مسئولیتی را دارند یا نه. اگر مقصود در زمان غیبت صغری است، می‌گوییم بله؛ چنان‌که حضرت در زمان غیبت صغری از طریق نواب خاص با مردم ارتباط داشتند و مسئولیت‌های امامت را انجام می‌دادند. با آغاز غیبت کبری مسئولیت‌های ظاهری امامت متوقف شد و ایشان از جهت بیان احکام شرعی مسئولیت ندارد. اما آن جایگاه تکوینی امام - عجل الله تعالی فرجه الشریف - به عنوان واسطه فیض و تفضلات و هدایت‌های مستقیم یا غیر مستقیم برای بعضی از افراد همچنان باقی است. بنابراین ما اگر می‌گوییم زمان معصوم - علیه السلام - مقصودمان از ابتدای بعثت رسول اکرم - صلی الله علیه و آله و سلم - تا انتهای غیبت صغری است.

راه کشف امضای معصوم

- تفاوت وجه اول و دوم
- وجه اول یک وجه ثبوتی است بخلاف وجه دوم که اثباتی است.
- در وجه می گوئیم اگر یک رفتار عمومی یا یک دیدگاه نظری زمینه سرایت به امور دینی را در زمان شارع یا بعد از آن را دارا است، مسئولیت شارع به عنوان شارع اقتضا می کند که در صوت مخالف بودن با آن، مخالفت خود را ابراز کند.

راه كشف امضای معصوم

- اما در وجه دوم می‌گوییم وقتی حضرت در چنین فضای سکوت می‌کند و هیچ نوع ابرازی نکند، این سکوت خود کاشف از امضای او است. در حقیقت این را از ظهور حالش می‌فهمیم. وقتی بحث ظهور به میان آمد، بحث اثباتی خواهد بود.

راه کشف امضای معصوم

- دلیل حجیت ظهور حال چرا ظهور حال شارع حجت است؟ در پاسخ می‌گوییم اگر این ظهور موجب یقین گردد؛ یعنی یقین کنیم که معصوم - علیه السلام - راضی است و مخالفتی ندارد، حجیتش از باب حجیت یقین حجت خواهد بود.
- اما اگر در حد ظهور (ظن هر چند ظن قوی)، و به مرز یقین نرسد، حجیت آن از باب حجیت ظهور خواهد بود و مهم‌ترین دلیل بر حجیت ظهور سیره و ارتکاز عقلا است.

راه كشف امضای معصوم

- بنابراین با نوعی دور مواجه می شویم؛ زیرا می خواهیم حجیت سیره یا ارتکاز را با این ظهور ثابت کنیم در حالی که حجیت خود این ظهور مرهون حجیت سیره و ارتکاز است؛ البته اگر حجیت سیره و ارتکاز درباره ظهور را از طریق غیر از ظهور حال ثابت کنیم، می توانیم حجیت سیره ها و ارتکازات دیگر را با استفاده از ظهور حال ثابت کنیم.

راه کشف امضای معصوم

- در واقع دو سیره و ارتکاز است: یک سیره و ارتکاز مربوط به حجیت ظهور که فرض این است آن را از طریق ثابت کردیم که متوقف بر اثبات ظهور نیست؛ مثلاً به استناد وجه اول. و حجیت سیره و ارتکاز دیگر مثل اینکه حیازت موجب مالکیت است، را از طریق این ظهور حال ثابت می‌کنیم.

راه کشف امضای معصوم

- نقد وجه دوم

راه کشف امضای معصوم

- به اعتقاد من پشتوانه این ظهور چیزی جز همان وجه اول نیست؛ یعنی این ظهور حال حضرت به این دلیل پیدا می‌شود که حضرت مسئولیت بیان احکام را دارد. در واقع پشتوانه ثبوتی این ظهور که یک امر اثباتی است، همان وجه اول است.

